

Голові спеціалізованої вченої ради Д 05.053.01
у Вінницькому державному педагогічному
університеті імені Михайла Коцюбинського

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора педагогічних наук,
старшого наукового співробітника, завідувача відділу
зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
Авшенюк Наталії Миколаївни на дисертаційну роботу
Громова Євгена Володимировича «Теоретичні і методичні засади іншомовної
підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей у вищих
навчальних закладах Польщі та Чехії»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти**

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки.

Провідні тенденції розвитку сучасного суспільства, а саме: зміщення культури в епіцентр людського буття, активна взаємодія різних культур, поява загального для всіх культур комунікаційного смислового поля впливають на професійну діяльність фахівців у різних галузях, в тому числі й педагогічній, спонукаючи їх до оволодіння міжкультурною й іншомовною компетентностями, вкрай необхідними для взаємодії в мультикультурному суспільстві. Водночас, європейські прагнення українського суспільства обумовлюють потребу реформування вищої педагогічної освіти задля гуманізації освітнього процесу, формування гармонійно розвиненої особистості майбутніх вчителів. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. (2013) та Концепції розвитку педагогічної освіти (2018) акцентовано увагу на необхідності кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості та конкурентоспроможності вітчизняних фахівців, зокрема й педагогічного профілю у нових економічних і соціокультурних умовах, прискоренні інтеграції України в міжнародний освітній простір, оновленні системи мовної освіти, що, з одного боку, забезпечує обов'язкове оволодіння державною мовою, а з іншого – дає змогу опановувати іноземні мови для особистої й професійної комунікації. Використання навчання іноземним мовам як засобу створення умов для усвідомлення відмінностей у рідній та іншомовній культурі, виховання толерантного ставлення до представників інших народів, формування навичок іншомовної міжкультурної комунікації та готовності до діалогу в умовах глобалізаційних процесів наразі ускладнюється проблемою недостатньої розробленості іншомовної підготовки майбутніх педагогів на концептуальному, методологічному й методичному рівнях, про що вказано у визначених автором дисертації суперечностях.

У контексті наведених міркувань вважаємо дослідження Євгена Володимировича Громова «Теоретичні і методичні засади іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей у вищих навчальних закладах Польщі та Чехії» надзвичайно актуальним і своєчасним, результати якого сприятимуть удосконаленню теоретичних основ і дидактичних засад підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей до якісної іншомовної комунікації в закладах вищої освіти України.

Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану наукових досліджень науково-дослідної теми кафедри педагогіки і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Теорія та методологія педагогічної підтримки особистісного розвитку майбутніх учителів» (РК № 0111U001620), «Теоретико-методичні засади формування загально-педагогічної компетентності сучасного вчителя в контексті становлення європейського простору вищої освіти» (РК № 01115U002571), «Педагогічний супровід особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя» (РК № 01119U102999) та кафедри методики навчання іноземних мов «Педагогічні умови навчання іншомовного професійного спілкування майбутніх учителів у парадигмі сучасної комунікативної лінгвістики» (протокол № 6 від 08.12.2015 р.).

2. Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації.

Використання інструментарію методології порівняльної професійної педагогіки дозволило дисертанту:

- на основі конкретизації змісту ключових понять дослідження («іншомовна комунікативна компетентність», «мультилінгвізм», «міжкультурна комунікація», «компетентнісний підхід в освіті», «іншомовна підготовка») сформулювати авторське розуміння ключової категорії дослідження «іншомовна підготовка майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей» як складної системи, що реалізується в професійній педагогічній освіті у навчальному, пізнавальному, розвивальному й виховному аспектах, а результатом такої підготовки є готовність учителів нефілологічних спеціальностей до життя та професійної діяльності в умовах глобалізації, сформованість якої визначається за ціннісно-мотиваційним, когнітивно-інформаційним, операційно-діяльнісним; науково-дослідницьким і професійно-рефлексивним критеріями;

- на підставі аналізу європейських і національних документів, що визначають державну політику іншомовної освіти Польщі та Чехії на концептуальному, стратегічному і законодавчому рівнях, схарактеризувати вплив загальноєвропейської освітньої політики на якість іншомовної підготовки майбутніх учителів з метою підвищення їхньої професійної мобільності й активності, цінності й затребуваності на міжнародному ринку освітніх послуг. Автор доводить, що цей вплив виявляється насамперед у сприянні реформуванню національних систем іншомовної підготовки на засадах політики мультилінгвальності; розробленні концептуальних засад іншомовної підготовки з урахуванням сучасних європейських концепцій вивчення іноземних мов; посиленні ролі іноземної мови як навчальної дисципліни, для якої характерні гнучкість організаційно-діялісної та змістової структури, варіативність інформаційних і методичних компонентів;

– з огляду на окреслені критерії глобалізації світового освітнього простору, інформатизації та цифровізації освітнього процесу, домінування англійської мови як мови міжнародної комунікації і засобу зближення культур та розвитку професійних субкультур, виявити й обґрунтувати три ключові *тенденції* іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей у Польщі, Чехії та Україні на сучасному етапі розвитку систем вищої педагогічної освіти, а саме: 1) *оволодіння ціннісним змістом іншомовної освіти*, що спрямовує розуміння й реалізацію іншомовної підготовки не лише як процесу оволодіння знаннями і вміннями з іноземної мови, а і як засобу пізнання ними автентичної культури етносу, мова якого вивчається (лінгвокультурна освіта); 2) *оволодіння соціальним змістом іншомовної освіти*, як визнання суттєвого впливу іншомовної підготовки на формування особистості, розвиток інтелекту та міжкультурної компетентності студентів, їхнього світосприйняття й самовираження; 3) *оволодіння педагогічним змістом іншомовної освіти*, що передбачає зміщення акцентів у з'ясуванні впливу іншомовної підготовки на формування професійної компетентності майбутніх педагогів, підвищення їхньої мобільності й конкурентоздатності на внутрішньому й світовому ринках праці.

Зазначене компаративне дослідження уможливило виконання основних завдань дослідження, насамперед: 1) визначення основних організаційно-педагогічних заходів, що забезпечують якісну іншомовну підготовку майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей у Польщі та Чехії, 2) з'ясування спільних і відмінних рис іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей України та центральноєвропейських країн; 3) розроблення навчально-методичного комплексу для вдосконалення іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей з урахуванням інноваційних ідей польського і чеського досвіду;

– розробити рекомендації щодо впровадження інноваційних ідей європейського досвіду у практику закладів вищої педагогічної освіти України, на підставі порівняльно-педагогічного аналізу характерних особливостей організаційно-методичних засад іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей в Польщі, Чехії та Україні. Рекомендації упорядковано відповідно до чотирьох основних напрямів іншомовної підготовки вчителів: 1) підвищення мотивації до вивчення іноземних мов; 2) розвиток міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності; 3) посилення індивідуалізації навчання; 4) активізація обміну досвідом викладання іноземних мов між європейськими ЗВО та рівнів впливу на освітнє середовище ЗВО і суб'єктів освітнього процесу. Обґрунтовані рекомендації мають вагомe значення для розбудови вітчизняної системи вищої педагогічної освіти та узгодження її стандартів на міжнародному рівні.

3. Нові факти, одержані здобувачем.

Беззаперечна цінність порівняльно-педагогічного дослідження зумовлена тим, що *уперше* виконано цілісний порівняльно-педагогічний аналіз теоретичних і методичних засад розвитку іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей у Польщі та Чехії, що ґрунтуються на концептуальних ідеях і методологічних підходах до іншомовної підготовки вчителя для об'єднаної Європи; виявлено вплив світової освітньої політики та євроінтеграційних процесів на організацію іншомовної підготовки майбутніх

учителів у Польщі, Чехії та Україні; визначені загальні та специфічні тенденції розвитку іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей у Польщі та Чехії; запропоновано структурно-функціональну модель іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей для використання в Україні. Дисертантом *удосконалено* навчально-методичне й технологічне забезпечення процесу іншомовної підготовки майбутніх учителів; навчальні програми з профільних дисциплін, що викладаються іноземними мовами; положення про підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників та про прийом на підвищення кваліфікації працівників з інших закладів освіти. За результатами дослідження *подальшого розвитку* набули положення щодо напрямів осучаснення іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей в Україні з урахуванням позитивного польського і чеського досвіду.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертації, автореферату й публікацій Є.В. Громова є підставою для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність викладених автором результатів дослідження.

Викладений у вступі науковий апарат дисертації уможливив формування цілісного алгоритму розв'язання досліджуваної проблеми, на вирішення якої дисертантом спрямовано сім завдань дослідження. Відповідно до теми дисертації Є.В. Громов чітко визначив адекватні завданням теоретичні, статистичні й емпіричні методи наукового пошуку, що забезпечили кваліфіковану роботу з науковою літературою, нормативно-правовими документами, фактами та даними; розроблення методологічних і теоретичних засад дисертації; вивчення й узагальнення вітчизняних і зарубіжних сучасних підходів до визначення впливу глобалізації світового освітнього простору на підвищення якості іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей у Польщі, Чехії та Україні; виявлення сучасних тенденцій іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей у європейських країнах; виокремлення перспектив розвитку підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей до іншомовної комунікації у ЗВО України; розроблення навчально-методичного забезпечення для вдосконалення іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей; формулювання узагальнених висновків, виявлення раціонального й практично-ціннісного в наукових працях із порівняльної педагогіки.

Одержанню достовірних і обґрунтованих результатів сприяло застосування відібраних автором методологічних підходів дослідницького пошуку, а саме: системного і синергетичного – з метою вивчення іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей у Польщі, Чехії та Україні як цілісної феномену з урахуванням взаємозв'язків усіх компонентів методичної системи, яка здатна до саморозвитку у відкритому соціальному середовищі; цивілізаційного і культурологічного – для розуміння досліджуваної педагогічної реальності крізь призму поняття «культури» та реалізації аналізованого освітнього процесу в мультикультурному просторі, а також формування в суб'єктів освітнього процесу

міжкультурної компетентності; компаративного – для узагальнення сучасних підходів до організації іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей в Україні, Польщі і Чехії на підставі виокремлення спільних і відмінних рис; компетентнісного і діяльнісного – з метою визначення готовності майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей до іншомовної професійної комунікації.

В основу концепції дослідження покладено положення про відповідність системи іншомовної підготовки педагогічних працівників вимогам сучасної цивілізації, запитам українського суспільства, логіці й методології сучасної педагогічної науки; її інтеграції у загальну теорію навчання й розвитку культури особистості; спроможності розв’язувати культурологічні, соціологічні, психологічні й педагогічні проблеми.

Зазначимо, що, на наш погляд, вагомим результатом рецензованої дисертаційної роботи є усистематизована джерельна база. Вона відповідає вимогам до порівняльно-педагогічного дослідження, свідчить про обізнаність автора з усіма існуючими типами джерел, у яких розкриваються питання розвитку іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей у системі вищої освіти Польщі і Чехії. На різних етапах наукового пошуку було використано 753 джерела, в тому числі 495 зарубіжних видань. Основою дослідження стали: філософські, педагогічні, психологічні, культурологічні дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців із проблеми формування в учителів іншомовної комунікативної компетентності у країнах ЄС; законодавчо-нормативні, урядові й статистичні документи країн, що досліджуються; офіційні документи й аналітичні матеріали міжнародних організацій (ЄС); періодичні спеціалізовані видання.

Рівень апробації результатів дослідження також є достатнім і підтверджується участю дисертанта у міжнародних і всеукраїнських науково-практичних масових заходах різного рівня та освітньо-наукових проектах, організованих чеськими й українськими університетами.

5. Значення для науки і практики одержаних автором результатів.

Наукові здобутки Є.В. Громова з проблеми обґрунтування теоретичних і методичних засад іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей у ЗВО центральноєвропейських країн складають теоретичну і практичну базу для подальших досліджень у галузі педагогічної науки, зокрема порівняльної педагогіки, професійної підготовки педагогічних працівників, а також філологічної галузі.

Не викликає сумніву практичне значення результатів рецензованої дисертаційної роботи, оскільки автором розроблено та впроваджено в систему вітчизняної вищої педагогічної освіти низку навчально-методичних видань, що, на нашу думку, сприятиме оновленню змісту дисциплін та методики їх викладання для підготовки педагогічних працівників до здійснення іншомовної комунікації, зокрема: чотири навчально-методичні посібники «Практичний досвід іншомовної підготовки майбутніх учителів в Польщі та Чехії»; «Особистісно орієнтовані технології навчання іноземних мов»; «Професійна підготовка викладачів іноземних мов в умовах інформаційного суспільства»; Методологія і методика наукових досліджень (Methodology and Principles of Scientific Research).

Усе зазначене підтверджено матеріалами дослідження та довідками про впровадження в освітній процес вітчизняних ЗВО, а саме: Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 57-08/512 від 27.05.2020 р.), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/24 від 15.05.2020 р.), Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 172/02-13 від 28.02.2020 р.), Криворізького державного педагогічного університету (довідка № 09/1-285/3 від 02.06.2020 р.), Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» (довідка № 55/20-03-28-03 від 27.05.2020 р.), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 03-28/01/574 від 19.02.2020 р.), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка № 181 від 20.05.2020 р.)

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Теоретичні положення та обґрунтовані рекомендації щодо використання конструктивних ідей досвіду центральноєвропейських країн можуть слугувати науковою основою у процесі модернізації системи вищої освіти в Україні, насамперед, для розроблення концептуальних і нормативних документів із проблем іншомовної освіти, зокрема. Матеріали дисертації можуть бути використані для подальшого вдосконалення та розроблення змісту освітніх програм, робочих програм окремих дисциплін, спрямованих на розвиток іншомовної компетентності у вчителів нефілологічних спеціальностей. Результати наукового пошуку стануть у нагоді магістрантам, аспірантам, докторантам під час підготовки й реалізації міждисциплінарних досліджень з педагогіки, філології та суміжних галузей науки.

Прогностичний потенціал проведеного дослідження зумовлений можливістю організації на його основі подальших наукових розвідок із проблем педагогічної освіти, педагогічної компаративістики. До перспективних напрямів подальших наукових розвідок віднесено: аналіз теоретико-методичних засад іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей в інших країнах Європейського Союзу, а також дослідження теорії та практики дистанційного навчання іноземним мовам в умовах обмеженого доступу до освітніх ресурсів, зокрема під час вірусної пандемії.

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність.

Дисертація Є.В. Громова має науково обґрунтовану структуру і складається з анотацій українською й англійською мовами, переліку умовних скорочень, вступу, шести розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, переліку використаних джерел та 12 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 592 сторінки, основний зміст викладено на 422 сторінках.

Принагідно відзначаємо вміння дисертанта узагальнювати й систематизувати дослідницький матеріал. Аналіз змісту дисертації Є.В. Громова засвідчив, що дисертаційне дослідження системно організоване: структура відображає логічний виклад дослідницької думки; окреслено його об'єкт і предмет; визначено мету; чітко сформульовані завдання, у відповідності до яких послідовно викладено зміст тексту дисертації; у висновках забезпечено доказове вирішення поставлених завдань.

Вагомими науковими результатами порівняльно-педагогічного дослідження Є.В. Громова, що складають його теоретичне значення, ми вважаємо такі:

1. На підставі аналізу досліджень польських і чеських науковців щодо суті, змісту й структури іншомовної підготовки майбутніх учителів немовного профілю у *першому розділі* дисертації обґрунтувати структурно-функціональну модель іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей у ЗВО Польщі та Чехії у єдності двох взаємопов'язаних компонентів: 1) процесуально-цільовий компонент іншомовної підготовки, що базується на навчальному, пізнавальному, розвивальному, виховному аспектах; та 2) готовність до професійно-педагогічної діяльності в умовах глобалізації як інтегрована, цілісна, динамічна характеристика сучасного педагога, який живе і працює в глобалізованому світі; необхідна умова успішного виконання професійної діяльності в мультикультурному освітньому просторі; необхідний рівень мобілізації внутрішніх резервів учителя з метою організації освітнього й самоосвітнього процесу в іншомовному середовищі.

2. Заслужують на увагу визначені й проаналізовані у *другому розділі дисертації* особливості іншомовної підготовки майбутніх польських і чеських учителів у контексті сучасних загальноєвропейських лінгвістичних процесів, що полягають у модернізації та впровадженні нових освітніх програм та інноваційних технологій; створення належних умов для залучення кваліфікованих науково- педагогічних працівників із зарубіжних університетів; інтернаціоналізації науково- освітнього середовища (проведення спільних із закордонними фахівцями наукових досліджень, організація міжнародних наукових форумів, спільні публікації, проекти, програми тощо); інтенсифікації академічної й наукової мобільності студентів та викладачів, встановленні партнерських відносин із провідними закладами освіти Європи і світу, розвиток і вдосконалення англomовного середовища університетів.

3. Важливим з точки зору узгодженості вітчизняної системи іншомовної підготовки педагогічних працівників з європейськими стандартами, зокрема рекомендаціями з мовної освіти є виокремлення інноваційних дидактичних рішень, характерних для освітнього процесу польських і чеських ЗВО, які Є.В. Громов докладно проаналізував у *третьому розділі* дисертації у контексті. До них за критерієм глибини засвоєння знань автор відносить: 1) створення мотиваційного контексту; 2) застосування комплексних моделей на основі методу ситуацій; 3) поєднання традиційних аудиторних занять з інтенсивною самостійною роботою студентів із застосуванням комп'ютеризованих засобів навчання; 4) використання методик предметно-мовного інтегрованого навчання, інтегрованого викладання фахових дисциплін іноземними мовами, змішаного навчання тощо.

4. Заслужує на увагу вивчення автором у *четвертому розділі дисертації* специфічної методики формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей в університетах Польщі і Чехії в межах міжкультурної освіти, що уособлює комплекс різнопланових технік і вправ, котрі розвивають здібності до ефективного розв'язання складних комунікативних задач у диверсифікованому освітньому середовищі, зокрема: техніки моделювання іншомовних

комунікативних ситуацій, вправи з використанням «цибулевих» діаграм, завдання на формування сприйняття й навичок правильного розподілу значень, вправи, спрямовані на розвиток умінь порівнювати різні культури, та розвиток дискурсивних навичок у міжкультурних ситуаціях.

5. Цінним для розбудови студентоцентрованого навчання у системі вищої освіти України, на нашу думку, є зарубіжних досвід автономізації процесу іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей, представлений Є.В. Громовим у п'ятому розділі дисертації. Автор переконливо доводить вирішальну роль індивідуалізації навчання студентів нефілологічного профілю іноземним мовам, зокрема за рахунок застосування сучасних ІКТ-технологій; створення навчальних ситуацій самостійного автономного опанування матеріалу і формування відповідних умінь і навичок іншомовної комунікації.

Результати порівняльно-педагогічного дослідження Є.В. Громова супроводжуються матеріалом у графічному відображенні, у вигляді 13 таблиць, 17 рисунків, які суттєво розширюють та доповнюють змістове поле дисертації. На позитивну оцінку заслуговують 12 додатків до дисертації, які вдало доповнюють її зміст. У додатках представлено нормативно-правові акти й концептуальні документи, що регулюють іншомовну підготовку у країнах Європейського Союзу та Україні; фактологічний матеріал, зокрема навчальні плани ЗВО Польщі (Ягелонського Університету) та Чехії (Карлового Університету): що конкретизує, поглиблює, унаочнює важливі аспекти рецензованого дослідження.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи новизну, теоретичне і практичне значення рецензованого дослідження вважаємо за необхідне висловити зауваження та побажання щодо його можливого удосконалення.

1. Здійснюючи у підрозділі 1.1. дефінітивний аналіз ключових понять дослідження, на нашу думку, дисертант забагато уваги приділяє опису різних трактувань у вітчизняній і зарубіжній літературі таких достатньо досліджених науковцями понять як «компетенція», «компетентність» і «компетентнісний підхід в освіті». Вважаємо, що варто було б обмежитись лише коротким узагальненням, зробивши акцент на особливостях трактування сутності цих понять польськими, чеськими та українськими науковцями.

2. Відповідно до першого завдання дисертації, автором був з'ясований стан дослідження та розроблення проблеми у вітчизняній і зарубіжній педагогіці. Проте серед використаних джерел, на нашу думку, представлена недостатня кількість саме дисертацій польських і чеських науковців за темою дослідження. Тим самим автор дещо звужує поле вивчення проблеми, обмежуючись посиланнями на монографії, публікації навчально-методичного характеру та статті у численних періодичних фахових виданнях.

3. Вдало висвітливши суперечності в організації та практичній реалізації іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей в Україні, дисертант, нажаль, не представив наявних суперечностей (чи не довів їх відсутність) у польському та чеському досвіді іншомовної підготовки.

4. Спостерігається певна неузгодженість між тим, як представлений процес формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей в польських і чеських ЗВО в тексті самої дисертації та у відповідному підрозділі автореферату. На нашу думку, матеріал, що поданий в авторефераті, не відображає достатньою мірою весь спектр думок автора з означеного питання, чим збіднює загальне враження від належного наукового результату.

5. Здійснюючи порівняльний аналіз провадження іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей у Польщі, Чехії та Україні, на нашу думку, було б не зайвим продемонструвати більше позитивних сторін українського досвіду такої підготовки, одночасно визначивши основні негативні чинники, що призводять до відносно низького рівня іншомовної підготовки українських студентів.

6. У шостому розділі, описуючи особливості використання власного англomовного блогу для вивчення студентами нефілологічних спеціальностей таких загальних університетських дисциплін як «Методологія та методика наукових досліджень» і «Іноземна мова для академічного спілкування», автор, нажаль, не представив зразків (посилань) використання аналогічних електронних засобів навчання, розроблених польськими та чеськими педагогами-практиками.

7. Докладно представивши у шостому розділі досвід імплементації кращих взірців польського та чеського досвіду іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей у Вінницького державного педагогічного університету, дисертант, нажаль, не повною мірою довів ефективність цієї імплементації, зокрема з використанням методів математичної статистики.

8. Із тексту дисертації видно, що автором проаналізовано майже сотню нормативних документів Європейського Союзу, Польщі, Чехії та України, які безпосередньо чи опосередковано регулюють процес іншомовної підготовки фахівців. Повний перелік цих документів представлений у додатку А. Однак, на нашу думку, було б доцільно зазначити хоча б основні з них в авторефераті під рубрикою «Джерельна база дослідження».

Однак висловлені зауваження та побажання мають дискусійний характер і не знижують загальний належний науково-теоретичний рівень дисертації Громова Євгена Володимировича та мають на меті зосередити увагу на більш докладному вивченні окремих проблем загальної професійної педагогіки.

9. Повнота викладення результатів в опублікованих працях.

Результати дослідження, наукові положення, висновки та рекомендації достатньо повно представлено в 48 публікаціях дисертанта. З-поміж них: 1 одноосібна монографія, 1 колективна монографія, 4 навчально-методичних посібники, 20 статей у наукових фахових виданнях України (1 – у виданні, що індексується в базі Scopus; 2 – Web of Science; 7 – Copernicus), 6 публікацій у закордонних періодичних виданнях (1 – у виданні, що індексується в базі Scopus; 3 – Web of Science; 1 – Copernicus); 4 статті у наукових виданнях України; 7 – статей у збірниках матеріалів конференцій; 3 інформаційно-аналітичні збірники; 1 навчальна програма; 1 свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір.

10. Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації.

Структура і зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертації. Зміст монографії і наукових публікацій автора відображають основні результати і висновки, що розкриті й обґрунтовані в рукописі дисертації Є.В. Громова. Вони засвідчують належний науково-теоретичний рівень рецензованої дисертаційної роботи.

11. Висновок.

Аналіз дисертації, автореферату та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертація Громова Євгена Володимировича «Теоретичні і методичні засади іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей у вищих навчальних закладах Польщі та Чехії» є завершеною, фундаментальною самостійною науковою роботою, яка містить нові науково обґрунтовані результати в галузі порівняльної професійної педагогіки, що дали змогу автору здійснити комплексне вирішення актуальної проблеми щодо визначення й обґрунтування теоретичних і методичних засад іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей у системі вищої освіти Польщі та Чехії з прогностичним проєктуванням творчого використання інноваційних ідей зарубіжного досвіду в Україні. Враховуючи нагальність і важливість, наукову новизну, достовірність і практичне значення результатів дослідження, дисертація Громова Євгена Володимировича «Теоретичні і методичні засади іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей у вищих навчальних закладах Польщі та Чехії» відповідає вимогам документу «Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 зі змінами та доповненнями згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08. 2015 р. щодо докторських дисертацій, а його автор – Громов Євген Володимирович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач відділу зарубіжних систем
педагогічної освіти і освіти дорослих
Інституту педагогічної освіти
і освіти дорослих імені Івана Зязюна
НАПН України

[Handwritten signature]

Н. М. Авшенюк

